

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

Guidelines for the Development School Management According to the Sufficiency
Economy Philosophy under Roi-Et Primary Educational Service Area Office 2

พิชากร กองการ

กฤษณก ดวงชาตม

สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Pichakorn Kongkan

Kritkanok Duangchatom

Master of Education (Educational Management) Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding E-mail :pongpopdirector@gmail.com

วันที่รับบทความ: 1 มิถุนายน 2566; วันที่แก้ไขบทความ: 6 มิถุนายน 2566; วันที่ตอบรับบทความ: 9 มิถุนายน 2566

Received: June 1, 2023; Revised: June 6, 2023; Accepted: June 9, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 การวิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู รวม 335 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .79 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา แบบประเมินแนวทางวิเคราะห์ข้อมูลโดยการค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการบริหารจัดการ รองลงมา ได้แก่ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ประกอบด้วย ด้านการบริหารจัดการ มี 3 แนวทาง ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน มี 3 แนวทาง ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มี 3 แนวทาง และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา มี 2 แนวทาง และมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมของแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การบริหารจัดการสถานศึกษา, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the current state, desirable state and need analysis for school management according to the sufficiency economy philosophy under Roi-Et Primary educational service area office 2 2) study guidelines for the development school management according to the sufficiency economy philosophy under Roi-Et primary educational service area office 2. The research process was divided to 2 phases: Phase 1 ; to study the current state, desirable state and need analysis for school management according to the sufficiency economy philosophy. The sample group used in the research was administrators and teachers, 335 people, by stratified sampling. The research tool was a questionnaire, confidence of the whole .79. The statistics used for data analysis were mean and standard deviation. Phase 2; to study guidelines for the development school management according to the sufficiency economy philosophy. The target group is 7 experts. The research tool was interview form, data analysis by content analysis and assessment form, data analysis were mean, percentage, standard deviation.

The research results were found that

1. The current state in overall was high average and the desirable state in overall was in the highest level. The need analysis for school management rank from high to low level was 1) management 2) curriculum and teaching 3) student development activities 4) personnel development

2. Guidelines for the development school management according to the sufficiency economy philosophy under Roi-Et primary educational service area office 2, Include, 1) management, 3 guidelines 2) curriculum and teaching, 3 guidelines 3) student development

activities, 3 guidelines 4) personnel development, 2 guidelines. Evaluation, feasibility and utility was the highest in overall.

Keyword: School management, Sufficiency economy philosophy

บทนำ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ทรงมีพระราชดำรัสที่ทรงแนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงหรือแนวทางของการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับชาติทั้งในด้านการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันโลกาภิวัตน์ มีความพอเพียงด้านพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ มีปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) ทั้งนี้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการกล่าวถึง เป็นที่ยอมรับ และมีบทบาทมากขึ้นในสังคมไทย เริ่มจากการที่รัฐบาลได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการบริหารประเทศ ซึ่งส่งผลให้แต่ละกระทรวงต่าง ๆ มีการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานต่าง ๆ เช่น การกำหนดวิสัยทัศน์และกรอบหลักการของการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 ที่น้อมนำและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม การพัฒนาที่ยึดหลักสมดุลยั่งยืนโดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) และในร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ซึ่งเป็นแผนพัฒนาฯ ฉบับแรกที่เริ่มต้นกระบวนการยกร่างกรอบแผนภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และจะมีผลในการใช้เป็นกรอบเพื่อกำหนดแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนปฏิบัติการในช่วง 5 ปีที่สองของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ และได้น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักนำทางในการขับเคลื่อนและวางแผนการพัฒนาประเทศไปสู่การบรรลุเป้าหมายในมิติต่าง ๆ ภายใต้

ยุทธศาสตร์ชาติอย่างเป็นรูปธรรม และมีเป้าหมายที่จะทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้วตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา กระทรวงศึกษาธิการ (2555) ได้มีนโยบายนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในทุกระดับเพื่อให้ผู้บริหารองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียน นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการบริหารจัดการการเรียนการสอน ตลอดจนการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดความตระหนักและฝังรากลึกภายในตนเองและผู้อื่นอย่างยั่งยืนตลอดไป โดยคณะกรรมการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงภาคการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง และมีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมเป็นคณะกรรมการ ได้กำหนดนโยบายให้หน่วยงานที่มีสถานศึกษาทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมีการขยายผลการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินการตามหลักเกณฑ์และแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายขยายผลสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) โดยเริ่มพัฒนาขยายผลในปี 2554 เป็นต้นมา การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นเรื่องที่สำคัญที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องดำเนินการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ทั้งนี้ในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้พัฒนาสถานศึกษาในสังกัดให้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการจัดการศึกษา ทั้งนี้จากการสรุปผลการดำเนินงานของคณะกรรมการประเมินสถานศึกษาพอเพียง โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2554 จนถึงปัจจุบันในการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่า มีสถานศึกษาจำนวนหนึ่งที่ยังไม่ผ่านการประเมินสถานศึกษาพอเพียงซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก นอกจากนี้สภาพปัญหาที่พบในการดำเนินการนั้นส่วนใหญ่การบริหารจัดการสถานศึกษายังขาดการบูรณาการระหว่างหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการบริหารงาน 4 ฝ่าย คือ การบริหารงานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณ และงานบริหารงานทั่วไป อีกทั้งแม้แต่ครูบางส่วนก็มีความรู้เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี แต่ส่วนหนึ่งก็นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันเพื่อให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และประเด็นที่สำคัญส่วนหนึ่งก็คือสถานศึกษาแต่ละแห่งมีสภาพบริบทที่แตกต่างกันดังนั้นการปรับตัวชีวิต หรือองค์ประกอบของการดำเนินงานจะต้องให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และบริบทของเขตพื้นที่ด้วยเช่นกัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2, 2565)

จากความสำคัญปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัย แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขตประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เพื่อให้ผู้บริหารองค์กร ครู ผู้บริหารสถานศึกษา บุคลากรด้านการศึกษา และ

นักเรียน นักศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำหลักคิด หลักปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการบริหารจัดการ การเรียนการสอน ตลอดจนการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน และเพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัย ครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ โดยแต่ละระยะได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 รวมจำนวน 2,641 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 280 คน ครูผู้สอน จำนวน 2,361 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 335 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan, (1970) ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 162 คน และครูผู้สอน จำนวน 173 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 และการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยดำเนินการโดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) จากประชากรในสถานศึกษาที่มีที่ตั้งในแต่ละอำเภอในเขตบริการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ 3) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อศึกษาและประเมินแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น การพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ในระยะที่ 1

วิธีดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็น การพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

1. ศึกษาหลักการ แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้องค์ประกอบ 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการบริหารจัดการ 2) ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และ 3) ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

2. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง และทำการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างตามจำนวนที่กำหนดไว้

3. สร้างและหาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย ตำแหน่ง และอำเภอที่เป็นที่ตั้งของสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบัน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

จากนั้นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) ของแบบถาม โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item Objective Congruence : IOC) สรุปค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง .60 – 1.00 และแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และครู จำนวน 42 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1970) สรุปผลจากการค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ .79

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการส่งแบบสอบถามถึงกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้ จากนั้นดำเนินการติดต่อแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของแบบสอบถาม เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมด ไปตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของคำตอบ จากนั้นนำแบบสอบถามที่มีการตอบแบบสมบูรณ์ไปวิเคราะห์ข้อมูล

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสถิติตามที่กำหนดไว้ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย ตำแหน่ง และอำเภอที่เป็นที่ตั้งของสถานศึกษาที่ปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบัน โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนากิจการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 กำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.3 นำข้อมูลจากการศึกษาความสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) โดยใช้สูตรในการคำนวณ ดังนี้

$$PNI_{Modified} = (I - D) / D$$

เมื่อ PNI Modified หมายถึง ดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการ การ

I = Importance หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่คาดหวัง คือระดับความต้องการ

D = Degree of Success หมายถึง ค่าเฉลี่ย (Mean) ของสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน

ตัวเลขดัชนีความต้องการสูง แสดงว่ามีความจำเป็นในการพัฒนามาก

5.4 นำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามค่า Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) จากมากไปหาน้อย เพื่อเรียงลำดับตัวชี้วัดที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด แล้วนำไปศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ในการวิจัยระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2

1. กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษา คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เพื่อศึกษาและประเมินแนว โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิดังนี้ 1) กลุ่มนักวิชาการหรืออาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 1 คน 2) กลุ่มผู้บริหารการศึกษา จำนวน 2 คน และ 3) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ จำนวน 4 คน

2. สร้างเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ มีลักษณะแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อศึกษา ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 โดยแบบสัมภาษณ์สร้างจากสรุปผล การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา จากการดำเนินการวิจัยในระยะที่ 1 มาเป็นข้อมูลและ รายละเอียดการสัมภาษณ์

2.2 แบบประเมินแนวทาง เพื่อแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการ พัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ แบบลิเคอร์ต (Likert) โดยกำหนดการแปลความหมาย ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง มีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 คน ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนดไว้

3.2 ร่างแนวทางแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 คน อีกครั้ง เพื่อประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง

4. วิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

4.2 แบบประเมินแนวทาง กำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ดังนี้

4.51 - 5.00 หมายถึง แนวทางมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

3.51 - 4.50 หมายถึง แนวทางมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในระดับมาก

2.51 - 3.50 หมายถึง แนวทางมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในระดับปานกลาง

1.51 - 2.50 หมายถึง แนวทางมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในระดับน้อย

1.00 - 1.50 หมายถึง แนวทางมีความเหมาะสม/ความเป็นไปได้ในระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. สรุปผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 สรุปสภาพปัจจุบันโดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ การพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา รองลงมา ได้แก่ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน และการบริหารจัดการ ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน รองลงมา ได้แก่ หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน บริหารจัดการ และการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ตามลำดับ และความต้องการจำเป็นโดยรวมมีค่า PNI_{Modified} เท่ากับ .11 เรียงลำดับดัชนีความต้องการจำเป็นจากสูงสุดถึงต่ำสุด ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ตามลำดับ

ตาราง 1 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาโดยรวมและรายด้าน

การบริหารจัดการสถานศึกษา ตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการ จำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	$\bar{X}$	S.D	ระดับ	PNI	ลำดับ
การบริหารจัดการ	4.18	.47	มาก	4.86	.30	มากที่สุด	.16	1
หลักสูตรและการจัดการเรียน การสอน	4.32	.48	มาก	4.87	.29	มากที่สุด	.13	2
การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	4.45	.41	มาก	4.88	.26	มากที่สุด	.09	3
การพัฒนาบุคลากรของ สถานศึกษา	4.54	.34	มากที่สุด	4.85	.44	มากที่สุด	.07	4
เฉลี่ยโดยรวม	4.37	.43	มาก	4.87	.32	มากที่สุด	.11	-

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ได้แนวทาง 11 แนวทาง และมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยรวมของแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้รายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้านเช่นเดียวกัน โดยมีสรุปผลการศึกษาแนวทางดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ 1) สถานศึกษาควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาที่ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) สถานศึกษาควรมีจัดทำแผนปฏิบัติ การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาทั้งแผนระยะยาวและแผนระยะสั้น 3) สถานศึกษาควรมีจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ 1) สถานศึกษาควรมีการนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเพิ่มเติมในหลักสูตรสถานศึกษา 2) สถานศึกษาควรมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนการสอน 3) สถานศึกษาควรมีการส่งเสริม สนับสนุนการใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่น

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ 1) สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมที่มุ่ง เน้นความพอประมาณกับภูมิสังคม สอดคล้องกับความต้องการ/ความจำเป็นของสถานศึกษาและชุมชน 2) สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมด้วยการบูรณาการและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใน 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม 3) สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีวิถีคิด อุบิสัยและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 แนวทาง ได้แก่ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นแบบอย่างที่ดี 2) สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมสนับสนุนครูและพัฒนาครูและบุคลากรฯ ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยวิธีการที่หลากหลายและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

ผลการวิจัยแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามลำดับ ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์สรุปโดยรวมสภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากและสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น อาจเนื่องมาจากในสภาพปัจจุบันมีการดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่องมาตลอด ตามที่กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายขยายผลสถานศึกษาแบบอย่างการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) โดยเริ่มพัฒนาขยายผลในปี 2554 เป็นต้นมา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2555) แต่ยังพบว่าสถานศึกษาหลายแห่งยังดำเนินการบรรลุตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ และยังมีการประเมินจากส่วนกลางมาอย่างต่อเนื่องตามที่ปรากฏในสรุปผลสภาพปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด จึงเป็นสาเหตุหลักที่ยังต้องมีการพัฒนาในทั้ง 4 ด้าน เพิ่มมากขึ้น ตามที่ปรากฏในสรุปผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

ส่วนผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นที่สรุปผลด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการบริหารจัดการ อาจเนื่องมาจากกระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในทุกระดับเพื่อให้ผู้บริหารองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษา ครูบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการบริหารจัดการการเรียนการสอน ตลอดจนการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดความตระหนักและฝังรากลึกภายในตนเองและผู้อื่นอย่างยั่งยืนตลอดไป

ซึ่งในการที่จะดำเนินการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้นั้น จึงต้องอาศัยกระบวนการบริหารจัดการของสถานศึกษาเป็นหลัก ซึ่งต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาที่ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2552) ที่กล่าวว่าสถานศึกษาควรมีการจัดระบบการบริหารจัดการภายในตามแนวของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เรื่องการพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษา ขั้นตอนในการดำเนินการที่สำคัญ คือ กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นนโยบายสำคัญของสถานศึกษา พัฒนาบุคลากรทั้งผู้บริหาร ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และส่งเสริมให้ปฏิบัติตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนาระบบบริหารจัดการตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดทำหรือเพิ่มเติมโครงการกิจกรรมและปรับแผนกลยุทธ์แผนปฏิบัติการของสถานศึกษาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา เสริมสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จากผลความต้องการจำเป็นในการวิจัยครั้งนี้จึงกล่าวได้ว่าด้านการบริหารจัดการ เป็นกระบวนการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดโครงสร้างการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม แผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาที่ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับด้านที่มีความจำเป็นการพัฒนารองลงมาตามสรุปผลการวิจัยเรียงตามลำดับ คือ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษานั้นก็ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับปรียานุช พิบูลสรารัฐ (2556) ที่กล่าวว่า การขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา เป็นการดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในภาคการศึกษาทุกระดับน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติการกิจหลักที่สำคัญ เช่น การบริหารการศึกษา การบริหารงบประมาณ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนเป็นต้น เพื่อท้ายที่สุดแล้ว จะเกิดกระบวนการปรับเปลี่ยนจนเป็นวิถีชีวิต ปลูกฝังและบ่มเพาะผู้เรียนเด็กและเยาวชน ให้มีจิตสำนึกและอุปนิสัย “พอเพียง” (Sufficiency Mindset and Behavior) จะเป็นการส่งเสริมให้สามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตให้เจริญก้าวหน้าไปได้อย่างสมดุล และพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างมั่นคงและยั่งยืน และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์ (2560) ที่กล่าวสรุปว่า

กระทรวงศึกษาธิการได้วางแนวทางพัฒนาให้สถานศึกษาสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละสถานศึกษาให้ครบทุกแห่งทั่วประเทศ ซึ่งมีการดำเนินการติดตามและประเมินผลทุกระยะ โดยมีขอบเขตของการขับเคลื่อนสู่สถานศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเขตประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 สรุปได้แนวทาง 11 แนวทาง จาก 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา ทั้งนี้ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลแนวทางในภาพรวมแต่ละด้านดังนี้

ด้านการบริหารจัดการ แนวทางประกอบด้วย 1) สถานศึกษาควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย แผนงาน โครงการ กิจกรรม แผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาที่ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) สถานศึกษาควรมีจัดทำแผนปฏิบัติ การขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาทั้งแผนระยะยาวและแผนระยะสั้น 3) สถานศึกษาควรมีจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมภายในให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับสำนักส่งเสริมกิจการการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2554) ที่กล่าวเกี่ยวกับสถานศึกษาที่ดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านบริหารจัดการที่สอดคล้องกับสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ว่าควรมีลักษณะ ดังนี้ 1) มีการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา และ 2) มีการจัดทำแผนปฏิบัติการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาทั้งแผนระยะยาวและแผนระยะสั้น และปริญญฯ พิบูลสรารุช (2556) ที่กล่าวเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงว่า สถานศึกษาควรจัดให้มีการบริหารจัดการสถานศึกษาที่สอดคล้องกับสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) กำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม การปรับปรุง เพิ่มเติมหรือจัดทำแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษาให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา มีการดำเนินการตามแผนอย่างเป็นระบบและมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง 2) มีการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในสถานศึกษาควรจัดให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ ปลุกฝังหล่อหลอม คุณลักษณะอันพึงประสงค์และเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษา และกระทรวงศึกษาธิการ (2552) ที่ได้สรุปสอดคล้องกับสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ว่า สถานศึกษาต้องมีการดำเนินงานดังนี้ 1) มีกระบวนการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาที่เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 2) กำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม และการปรับปรุงเพิ่มเติม หรือ

จัดทำแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติงานของสถานศึกษา ให้ครอบคลุมการพัฒนาการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สถานศึกษามีการดำเนินการตามแผนอย่างมีระบบและมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน แนวทางประกอบด้วย 1) สถานศึกษาควรมีการนำคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเพิ่มเติมในหลักสูตรสถานศึกษา 2) สถานศึกษาควรมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการเรียนการสอน และ 3) สถานศึกษาควรมีการส่งเสริม สนับสนุนการใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ในชุมชนท้องถิ่น แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2555) ที่มีนโยบายการส่งเสริมการขับเคลื่อนการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในภาคการศึกษา โดยมีเป้าประสงค์พัฒนาการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อปลูกฝังให้เด็ก เยาวชนและประชาชนมีคุณลักษณะ “อยู่อย่างพอเพียง” โดยกำหนดให้มีการพัฒนาสถานศึกษาทุกระดับ ผ่านการประเมินและเกณฑ์คุณภาพสถานศึกษาพอเพียงแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 ของสถานศึกษาทั่วประเทศ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) ที่สรุปว่า หน่วยงานทางการศึกษาได้รับสนองนโยบายเข้าสู่การปฏิบัติในทุกระดับเพื่อผลักดันเข้าสู่การพัฒนาเยาวชนที่จะเป็นกำลังสำคัญเพื่อการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยที่เยาวชนนั้นมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผ่านการปลูกฝังจากครอบครัวมาเป็นพื้นฐานอย่างไม่เป็นทางการมากนัก แต่เมื่อเยาวชนเข้าสู่ระบบการศึกษาได้มีการพัฒนาอย่างเป็นระบบ จากตัวแทนในการถ่ายทอดทางสังคมด้วยการอบรมสั่งสอนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยครูทำหน้าที่สำคัญในการพัฒนาเยาวชนให้ได้ฝึกปฏิบัติจนเป็นนิสัย เพราะหากครูได้ทำหน้าที่โดยสมบูรณ์จะช่วยเยาวชนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะสอดคล้องกับความต้องการของสังคมภายใต้ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การที่ครูจะปลูกฝังหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้ดีและมีการกระทำอย่างเป็นระบบ แต่ระบบส่วนหนึ่งนั้นต้องมีความเชื่อมโยงกับหลักและระบบการบริหารที่ช่วยผลักดันให้ครูได้มีโอกาสทำงานสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเป้าหมาย จากนโยบายระดับชาติระดับองค์กรจนถึงระดับบุคคล ซึ่งในการดำเนินงานดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดให้มีการบูรณาการไว้ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา รวมไปถึงมีการกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ซึ่งสถานศึกษาต้องนำมาออกแบบให้สามารถดำเนินการและขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบตามหลักสูตรสถานศึกษา และสำนักส่งเสริมกิจการการศึกษาระบบการศึกษาระบบ (2554) ที่กล่าวเกี่ยวกับสถานศึกษาที่ดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ควรมีลักษณะดังนี้ 1) สถานศึกษามีการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) มีการจัดทำแผนการสอนบูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนมีส่วน

ร่วมในการจัดกิจกรรม และมีผลงานนักเรียนที่เกิดจากการเรียนรู้ และ 4) มีการจัดหา ผลิต พัฒนา สื่อ/แหล่งเรียนรู้มาใช้ในการจัดการเรียนรู้และมีการเผยแพร่สู่ชุมชน

ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน แนวทางประกอบด้วย 1) สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นความพอประมาณกับภูมิสังคมสอดคล้องกับความต้องการ/ความจำเป็นของสถานศึกษาและชุมชน 2) สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมด้วยการบูรณาการและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใน 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม และ 3) สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรมที่มุ่งเน้นการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีวิถีคิด อุปนิสัยและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของเกษม วัฒนชัย (2551) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อปลูกฝังคุณธรรม การสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในรูปแบบที่หลากหลาย เพื่อเป็นกลไกการส่งเสริมคุณธรรม การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักธรรมาภิบาลสู่การบริหารงานทุกระดับ ดังนั้นสถานศึกษาไทยทุกแห่งต้องนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษา และปรียานุช พิบูลสราวุธ (2556) ที่กล่าวเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนว่า การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นการดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้วยการบูรณาการและประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ให้นักเรียนได้ปฏิบัติและเกิดทักษะใน 4 ด้าน คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ประกอบด้วย การมีความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของผู้เรียน การปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจของผู้เรียน สำนักส่งเสริมกิจการการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ (2554) กล่าวเกี่ยวกับสถานศึกษาที่ดำเนินการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนว่า ควรมีลักษณะที่สอดคล้องกับสรุปผลการวิจัยครั้งนี้ คือ เป็นกิจกรรมมีความหลากหลายและเหมาะสมกับสภาพภูมิสังคมของสถานศึกษา เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้เกิดความก้าวหน้าพร้อมกับความสมดุลทางเศรษฐกิจ/สังคมสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษาและสามารถขยายผลสู่ชุมชนได้ และผลสุดท้ายของการจัดกิจกรรม คือ การปลูกฝังให้ผู้เรียนมีวิถีคิด อุปนิสัยและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังเป็นไปตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) ที่สรุปว่า สถานศึกษามีการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนอย่างจริงจัง ซึ่งจะช่วยให้เยาวชนได้รับการพัฒนาอย่างมีเป้าหมายภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถพัฒนาได้ทั้งด้านความรู้ความคิด จิตใจ และพฤติกรรมที่ดีเป็นที่ต้องการของสังคม มีความพอเพียงในจิตใจ มีแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงและพอประมาณ การขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษานั้นมีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีคุณลักษณะและพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยเน้นให้ครูมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสามารถในการจัดทำหลักสูตรการเรียนการสอนที่บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนการสอนในทุกระดับ รวมไปถึงการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้ตามหลักการของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ในการ

ดำเนินงานต้องมีความเชื่อมโยงตั้งแต่ระดับการบริหารสถานศึกษาและระดับปฏิบัติการเรียนการสอนและระดับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนอีกด้วย และ

ด้านการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา แนวทางประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นแบบอย่างที่ดี และ 2) สถานศึกษาควรมีการส่งเสริมสนับสนุนครูและพัฒนาครูและบุคลากรฯ ปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยวิธีการที่หลากหลายและดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปรียานุช พินุลสรารูธ (2552) ที่กล่าวว่า ควรส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถ่องแท้ก่อน ครูก็จะได้เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ ครูจะสอนให้เด็กรู้จักพอ ครูจะต้องรู้จักพอก่อน โดยอยู่อย่างพอเพียงและเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กับเด็ก มีสติในการเลือกรับข้อมูลต่าง ๆ รู้จักเลือกรับและรู้จักต่อยอดองค์ความรู้ที่มีอยู่หมั่นศึกษาเพิ่มพูนความรู้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน ไม่ก้าวกระโดด ในการเลือกรับข้อมูลนั้นต้องรู้จักพิจารณาและรู้จักแก้ไขปัญหาย่างเป็นขั้นตอน ประเมินความรู้และสถานการณ์อยู่ตลอดเวลา เตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสภาพ และผลจากการเปลี่ยนแปลงในมิติต่าง ๆ ได้อย่างรอบคอบและระมัดระวัง การทำให้เด็กรู้จักความพอเพียง ปลูกฝังอบรมบ่มเพาะให้เด็กมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม และกระทรวงศึกษาธิการ (2555) ที่ได้มีนโยบายนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษาในทุกระดับเพื่อให้ผู้บริหารองค์กร ผู้บริหารสถานศึกษา ครูบุคลากรทางการศึกษาและนักเรียน นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำหลักคิดหลักปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการบริหารจัดการการเรียนการสอน ตลอดจนการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ก่อให้เกิดความตระหนักและฝังรากลึกภายในตนเองและผู้อื่นอย่างยั่งยืนตลอดไป ดังที่นิรุฒ ถึงนา (2551) ที่ได้กล่าวว่าในการขับเคลื่อนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่การจัดการเรียนรู้นั้น จำเป็นจะต้องพัฒนาบุคลากรด้านการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง และสร้างแรงจูงใจในระบบการจัดการศึกษาให้บุคลากรเหล่านั้นสนใจและอยากปฏิบัติตนและปฏิบัติหน้าที่ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และ ครู คือ บุคลากรอันดับแรกที่จะต้องพัฒนา เพราะครูถือว่าเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ ให้แก่เด็ก ดังนั้นครูจึงควรได้รับการส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจในแก่นของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้สามารถถ่ายทอดและปลูกฝังปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการวิจัยครั้งนี้ได้แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นแนวทางที่หน่วยงานต้นสังกัด สถานศึกษาทุกระดับได้นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการปฏิบัติงานและการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของครูและบุคลากร และผู้เรียนในสถานศึกษา

1.2 ผลจากการศึกษาด้านการบริหารจัดการมีความต้องการจำเป็นสูงสุด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งผู้เกี่ยวข้องในบริหารจัดการสถานศึกษา ควรตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และนำไปปรับปรุง ทบทวน พัฒนาในส่วนที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบาย วิสัยทัศน์ แผนปฏิบัติการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการบริหารจัดการสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากการศึกษาพบว่า ด้านการบริหารจัดการ มีความต้องการจำเป็นสูงสุด จึงควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการบริหารจัดการ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบผลการดำเนินการบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการบริหารจัดการตามขนาดของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). แนวทางการนิเทศเศรษฐกิจพอเพียงสู่ศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ประสานงานกลางการดำเนินงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.

_____. (2554). คู่มือการประเมินสถานศึกษาแบบอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) ประจำปี 2554-2556. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

_____. (2561). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องแนวทางการพัฒนาและประเมินสถานพอเพียงเป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา. กรุงเทพฯ : ศูนย์ขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง.

เกษม วัฒนชัย. (2551). ชีวิตพอเพียง. หมอชาวบ้าน. 38(461), 46-55.

นิรุฒ ถึงนาค. (2551). การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของกรรมการหมู่บ้านป่าไม้แผนใหม่ตามแนวพระราชดำริเฉลิมพระเกียรติ 72 พรรษา พระบรมราชินีนาถในการอนุรักษ์ป่าชุมชน จังหวัดมหาสารคาม. (รายงานวิจัย) มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปรียานุช พิบูลสรารุช. (2556). **เศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้ด้านการศึกษา**. กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียงสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2560). การพัฒนาแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม. **วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต**, 17 (3), 41- 52.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. (2565). **การดำเนินงานตามนโยบายขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา ปีการศึกษา 2564-2565**. ขอนแก่น: กลุ่มนิเทศและติดตามการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). **กลยุทธ์การจัดการสถานศึกษาพอเพียงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(สถานศึกษาพอเพียง)**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). **ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564**. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2565). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566—2570)**. ราชกิจจานุเบกษา.
- Cronbach, L. J. (1970). **Essentials of Psychological Testing**. New York: Harper & Row.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). **Determining Sample Size for Research Activities**. Educational and Psychological Measurement.